

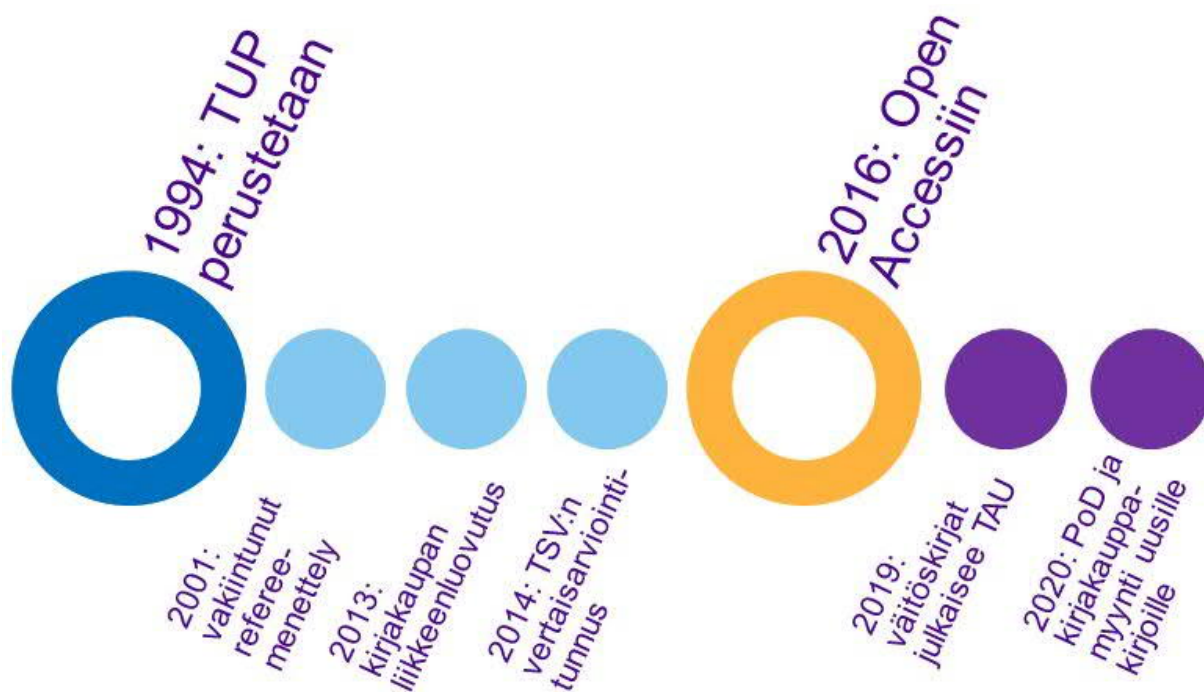
Mitä open access -kustantaja toivoo kirjoittajalta?

Anna Ruth, Tampere University Press

Avoin julkaiseminen ja avointen tutkimusaineistojen käyttö -seminaari

23.11.2020

Mikä TUP?

- Julkaisee vertaisarvioituja kirjoja
- Pääasiassa ihmistieteet
- Julkaisukielenä suomi (yli 80 %), englanti, ruotsi
- Avoimesti saatavilla 241 teosta vuosilta 1996-2020
- Kirjoja ladataan Trepossa vuosittain noin 85 000 kertaa
 - Vuotuinen latausmäärä tuplaantunut neljässä vuodessa
 - Lisäksi muilla julkaisualustoilla tapahtuvat lataukset
 - vrt. painetun tiedekirjan levikki

Tulot ja menot

• Tuloja

- Kirjoittajamaksut, 2 250 eur / kirja
 - vrt. [kansainvälinen vaihteluväli 1 000–9 000 eur](#)
- Painettujen kirjojen kustantajanpalkkio
- Vanhojen verkkokirjojen (ei open access) myynti

• Menoja

- Julkaisualustan käyttö
- Graafikon palkkio
- Jäsensuunnitelmat
- Vapaakappaleiden ja omien kappaleiden painatus
- Henkilöstökulut (koordinointi, laadunvarmistus, taloushallinto, taitto, sisällönkuvailu)
 - Työn kustannuksia ei ole laskettu henkilötyötunteina, yliopisto subventoi
 - Myös yliopiston infra ja järjestelmät
 - Eri kirjahankkeisiin kuluu vaihteleva määrä henkilöresurssia

Mitä OA-kustantaja toivoo kirjoittajan huomioivan?

Kyseessä on erilainen liiketoimintamalli

- Open access -mallissa raha tulee kirjoittajamaksuista (APC, BPC) eli se kytkeytyy julkaisemiseen eikä käyttöön
- Perinteisessä mallissa raha tulee painettujen tai elektronisten kirjojen mynnistä tai painettujen tai elektronisten lehtien tilausmaksuista
- Artisti maksaa? Epäreilua!
 - Molemmissa tapauksissa raha tulee kuitenkin pääasiassa samasta lähteestä: yliopistoilta ja tutkimusorganisaatioilta
 - Perinteisissä mallissa rahavirrat vain eivät näy tutkijalle itselleen
 - Kirjoittajamaksuihin toki liittyy haasteita, ja kaikilla tutkijoilla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada tukea maksuihin

OA-kirja on kustantajan tuote, ei ”pelkkä tiedosto”

- Tekijä ei saa päättää kaikesta itse – kustantajaa kiinnostaa mielikuvat
 - Julkaisuprosessi itsessään on pitkälti samankaltainen kuin ”perinteisessä” julkaisemisessa
 - Käsikirjoituksen tulee sisältää uutta tietoa
 - Julkaiseminen ei ole merkittävästi nopeampaa: esim. vertaisarvioitu kirja ei millään valmistu 3 kk:ssa, vaikka se julkaistaisiin open access -mallilla
 - Lisäksi julkaisemiseen liittyy paljon ulkopuolelta tulevia teknisiä vaatimuksia, kuten eri e-formaatit, pitkäaikaissäilytys, saavutettavuuskriteerit, PlanS-kriteerit ja integraatiot erilaisiin tietokantoihin
- Lisää työvaiheita = enemmän aikaa ja rahaa kuluu

Perusymmärrys tekijänoikeuksista

- Tekijä tai kustantaja eivät ole vapaita lain tai hyvän tieteellisen käytännön noudattamisvelvollisuudesta
 - Päinvastoin avoin verkkojulkaiseminen ja valittu lisenssi voivat rajoittaa entisestään kolmansien osapuolten materiaalin (mm. kuvat) käyttömahdollisuuksia
- Taloudelliset oikeudet ja moraaliset oikeudet – niiden merkitys käytännössä

Pysyvät tunnisteet tärkeitä julkaisumaailmassa

- Tutkimuksen arviointi, bibliometriset analyysit ja altmetriset indikaattorit, joita innolla tiedemaailmassa seurataan, nojaavat yksiselitteisiin tunnisteisiin
 - Kuitenkin käsikirjoitusten lähdeluetteloista puuttuu edelleen usein DOI- tai URN-linkki, vaikka sellainen olisi olemassa julkaisulle
 - Verkkojulkaisuihin viittaaminen usein sekavaa
- ORCID-tunnisteet lisäävät tutkijan näkyvyyttä ja helpottavat tietojen siirtoa järjestelmästä toiseen
- Jatkossa ehkä myös organisaatioiden ISNI-tunnisteet?

Kiitos!

Kysymyksiä? Kommentteja?

www.tuni.fi/tup

<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/105885>